

A Cséfal-halastavak és a Radványi-erdő madárvilága

Dan Munteanu

Bevezetés

1989-ben a Cséfal-halastavak és a Radványi-erdő felkerült a romániai Fontos Madárelőhelyek (Important Bird Area) listára, majd 1998-ban a Román Madártani Egyesület a Környezetvédelmi Minisztérium kérésére elkészítette a szükséges dokumentációt, hogy a terület felkerülhessen a Ramsari Egyezménynek megfelelően, a Nemzetközi Jelentőségű Vadvizek Jegyzékébe. Az alábbiakban e dokumentáció rövidített változatát szeretnénk bemutatni melynek alapjául, a saját megfigyeléseim mellet, számos tagtársam megfigyeléseit is felhasználtam.

A Cséfal-halastavakat 1914-ben építették ki a Fekete- és a Sebes-Körös között, Cséfal falutól nyugatra, a mai Bihar megye területén, átalakítva az akkori mocsaras és mezőgazdasági szempontból gyenge produktívású területeket. A halastavak a vizet egy csatornából nyerik mely még a múlt század végén épült a tavaszi kiöntések megelőzése végett.

A halgazdaság területén 14 tó található melyeknek nagysága 9 és 112 ha között változik, továbbá két teletető tó melyeknek felülete összesen 58 ha. A 659 ha-on elterülő tavak magas gáttal vannak körülvéve. A víz mélysége 1 és 1,5 m között változik. Ősszel a tavak nagy részét lecsapolják. A nádfelület kiterjedése hozzávetőlegesen 25-30 hektárnyi területet foglal el és növekedési tendenciát mutat, mely a halastavi gazdálkodáshoz szükséges gazdasági háttér hiányával magyarázható.

A halastavak körül mocsaras területek találhatók (melyeknek egy része felhagyott halastó), továbbá nedves rétek és mezőgazdasági területek.

A Radványi-erdő jelentősebb fafajai közül megemlíthető a tölgy, a kőris és a gyertyán. A fák magassága 18 és 20 m között változik, az erdő 230 ha-on terül el.

Élőhelyek

A Cséfal - Radvány területen a következő fontosabb élőhelyek különíthetők el:

- halastavak
- nádas mocsarak
- mocsárrétek
- erdő

A halastavakon kialakult növényzet a vízimadárfauna fontos életterét képezi, jelentős mennyiségben fészkel itt a nyári lúd, a vízityúk, a szárcsa, a pocgém, a vörös gém, bölömbika, kis vöcsök, vörösnakú vöcsök, a feketenyakú vöcsök, barna rétihéja. Az úszó nádszigetek fészkelő madarai közé tartozik a búbos vöcsök és a fattyú szerkő. A nád és a csatornákat övező fák fészkelő madarai a nádi poszáták, a barkós cinege, a nádi sármány és a függő cinege. A halastavak táplálékot szolgáltatnak a közeli erdőben fészkelő gémeknek, bakcsónak és kis kócsagoknak, tavasszal és ősszel a vonuláskor megpihenő vándormadaraknak, főleg récéknek és sirályoknak. Az őszi lehalászások idején a tófenék ezernyi partimadár számára biztosít táplálékot. Ugyancsak táplálékért járnak át a közeli biharugrai halastavakról a nagy kárókatonák.

A nádas mocsarak madárfaunája szegényesebb mivel ezekről a területekről hiányzik a nyílt vízfelület.

A mocsárrétek költőfaunáját a bíbic és a sárga billegető képezi, bár e terület vonuláskor fontos táplálkozóhely különösen a nagyobb testű partimadarak számára.

Az erdőben három gémfaj fészkel egy vegyes telepen, melyet már az 1940-es években ismertek. A jelen pillanatban ez a legnagyobb ismert vegyes gémtelep Románia nyugati részén. Három gémfaj fészkel itt: a szürkegém (80 %), a kis kócsag (5 %) és a bakcsó (15%). A fészkek száma 3-400-ra tehető. Az erdőben fészkelnek továbbá ragadozó madarak (egerészölyv, barna kánya), harkályok, galambok és gerlek, kakukk, számos énekes madárfaj (nagy fülemüle, vörösbegy, fekete rigó, poszáták, füzikék, szürke légykapó, cinegék, tengelic, seregély, dolmányos varjú, megyvágó, pintyfélék és citromsármány. Vonuláskor megjelenik az erdei szalonka is.

Az utóbbi két évtized változásokat hozott a Cséfi madárpopulációk mint minőségi mint mennyiségi összetételében. A madártani megfigyelések, melyek a '60-as évek elején kezdődtek, alapul szolgálnak az utóbbi két évtized megfigyeléseinek összehasonlításához.

1. Eltűnt fajok: bütykös hattyú (bár várhatóan újra meg fog jelenni), selyengém
2. Új költőfajok: fattyú szerkő (terjeszkedőben van az egész országban)
3. Csökkenő tendenciát mutató fajok: dankasirály (a zaklatás és a fajra irányuló vadászat miatt)
4. Növekvő tendenciát mutató fajok: szürke gém
5. Stabil populációi egyebek mellett a kis kócsagnak és a bakcsónak vannak.

Madarak

A területen összesen 160 madárfajt sikerült meghatározni, rendszertani szempontból minden kategóriából. Az alábbiakban felsoroljuk az itt megfigyelt vízimadarakat, a fészkelő fajoknál zárójelben a párok számát, más kategóriáknál az egyedszámot tüntettük fel.

1. Fészkelő fajok

<i>Podiceps cristatus</i>	(50 – 80)	<i>Gallinula chloropus</i>	(40 – 80)
<i>Podiceps griseigena</i>	(4 – 8)	<i>Rallus aquaticus</i>	(?)
<i>Podiceps nigricollis</i>	(20 – 30)	<i>Porzana porzana</i>	(?)
<i>Ixobrychus minutus</i>	(40 – 60)	<i>Fulica atra</i>	(100 – 200)
<i>Botaurus stellaris</i>	(5 – 10)	<i>Actitis hypoleucos</i>	(4 – 10)
<i>Nycticorax nycticorax</i>	(50 – 100)	<i>Vanellus vanellus</i>	(10 – 20)
<i>Egretta garzetta</i>	(30 – 40)	<i>Larus ridibundus</i>	(20 – 80)
<i>Ardea cinerea</i>	(150 – 200)	<i>Chlidonias hybridus</i>	(40 – 80)
<i>Ardea purpurea</i>	(2 – 4)	<i>Alcedo atthis</i>	(4 – 8)
<i>Circus aeruginosus</i>	(3 – 5)	<i>Panurus biarmicus</i>	(?)
<i>Anser anser</i>	(2 – 4)	<i>Remiz pendulinus</i>	(10 – 30)
<i>Anas querquedula</i>	(10 – 20)	<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	(?)
<i>Anas platyrhynchos</i>	(60 – 100)	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	(?)
<i>Aythya ferina</i>	(20 – 40)	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	(?)
<i>Aythya nyroca</i>	(? 2 – 10)	<i>Emberiza schoeniculus</i>	(?)

2. Vendégmadarak

<i>Ciconia nigra</i>	(2 – 13)	<i>Calidris minuta</i>	(40 – 150)
<i>Anser albifrons</i>	(200– 7000)	<i>Calidris alpina</i>	(20 – 100)
<i>Anas penelope</i>	(20 – 120)	<i>Philomachus pugnax</i>	(100 – 800)
<i>Anas strepera</i>	(10 – 20)	<i>Gallinago gallinago</i>	(20 – 100)
<i>Anas acuta</i>	(20 – 150)	<i>Limosa limosa</i>	(20 – 150)
<i>Anas clypeata</i>	(20 – 130)	<i>Numenius arquata</i>	(50 – 300)
<i>Grus grus</i>	(10 – 325)	<i>Numenius phaeopus</i>	(2 – 6)
<i>Chlydonias niger</i>	(15 – 30)	<i>Tringa erythropus</i>	(10 – 360)
<i>Sterna hirundo</i>	(5 – 25)	<i>Tringa nebularia</i>	(20 – 150)

<i>Chradrius dubius</i>	(4 – 20)	<i>Tringa ochropus</i>	(2 – 20)
<i>Charadrius hiaticula</i>	(4 – 20)	<i>Tringa glareola</i>	(20 – 60)
<i>Pluvialis apricaria</i>	(5 – 20)	<i>Tringa stagnatilis</i>	(2 – 10)
<i>Pluvialis squatarola</i>	(10 – 40)	<i>Tringa totanus</i>	(10 – 60)

3. Téli vendégek

<i>Gavia arcitica</i>	(3 – 4)	<i>Mergus albellus</i>	(3 – 23)
<i>Cygnus cygnus</i>	(2 – 10)	<i>Mergus serrator</i>	(1 – 2)
<i>Cygnus olor</i>	(2 – 10)	<i>Mergus merganser</i>	(2 – 6)
<i>Aythya fuligula</i>	(30 - 520)	<i>Larus canus</i>	(40 – 350)
<i>Bucephala clangula</i>	(5 – 290)		

4. Ritka madarak

<i>Podiceps auritus</i>	(1 – 2)	<i>Branta rufficollis</i>	(1-2)
<i>Phalacrocorax carbo</i>	(10 – 300)	<i>Recurvirostra avosetta</i>	(2-6)
<i>Phalacrocorax pygmaeus</i>	(5 – 20)	<i>Himantopus himantopus</i>	(1-2)
<i>Plegadis falcinellus</i>	(1 – 2)	<i>Larus minutus</i>	(2-3)
<i>Platalea leucorodia</i>	(2 – 4)	<i>Larus cachinnans</i>	(40 - 200)

Veszélyeztető tényezők az élőhelyekre és a madarakra nézve:

- a halgazdasági munkálatok főleg a nádégetés és a nádvágás, általában a vízinvázió irtása
- a hlevő madarak folyamatos zaklatása, irtása (különös tekintettel a nagy kárókatonára és a dankasirályra nézve)
- vadászat (beleértve az orvvadászatot is)
- a rendszertelen nádvágás
- az intenzív sporthorgászat
- kaszálás és legeltetés a tavak körül

Védelem

A Radványi-erdő a Bihar megyei Néptanács 251/20.06.1981 határozata alapján zoológiai rezervátum, melynek fő célja a gémtelep védelme. A Radványi-erdő védelme a Cséffai önkormányzat valamint a Bihar megyei Környezetvédelmi Hivatal hatáskörébe tartozik.

Emellett az erdő az állam vagyonát képezi a halgazdaság pedig az Állami Vagyon Alap tulajdona (átmeneti állapot) és a jelen pillanatban a nagyváradi Pro Acva Rt. gazdálkodik a tavon.

Javaslatok

1. A vadászat betiltása a cséffai halgazdaság területén
2. A gazdálkodás beszüntetése egy kevésbé produktív tavon, ugyanott egy szigorúan védett terület kialakítása.
3. Szükségesnek tartjuk ugyanakkor a terület és a környező mocsarak további kutatását a védetté nyilvánítás érdekében.
4. Egy rövid kiadvány megjelentetése mely a terület természeti értékeit ismertetné és annak védetté nyilvánítását szorgalmazná.

Author address:

Dan Munteanu
Román Madártani Egyesület
(SOR/BirdLife Romania), Kolozsvár